

УДК 351.745.7+343.985.7

Тітуніна Катерина Вікторівна — науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Проблеми взаємодії та оперативно-розшукового забезпечення розслідування комп'ютерних злочинів, які вчинені з використанням мережі Інтернет, як окремий аспект кримінологічної безпеки

У статті розглянуто сучасний стан взаємодії та оперативно-розшукового забезпечення розслідування комп'ютерних злочинів, які вчинені з використанням мережі Інтернет, та окремі аспекти проблем, що виникають під час розслідування зазначеної категорії злочинів.

Ключові слова: взаємодія, оперативно-розшукове забезпечення, оперативно-розшукові матеріали, комп'ютерні злочини, мережа Інтернет.

В останні роки спостерігається помітне збільшення кількості комп'ютерних злочинів, які заздалегідь плануються, готуються і ретельно маскуються. Як показала практика, розслідування таких злочинів спростовує сформована точка зору щодо правильності та ефективності організації розслідування. Відповідно до чинного законодавства України непроцесуальна діяльність органів розслідування носить допоміжний характер, оскільки її результати не мають доказового значення. Згідно з цією точкою зору, оперативно-розшукова діяльність, яка передувє порушенню зазначеної категорії справ, знаходиться за межами розслідування та доказування. При цьому, забезпечити повне розкриття та розслідування комп'ютерних злочинів, у тому числі й тих, які вчиняються з використанням мережі Інтернет, не можливо без використання різноманітних непроцесуальних засобів. Як зазначає Д. І. Бедняков, злочинній діяльності, яка ретельно готується та конспірується, необхідно протиставити комплекс оперативно-розшукових (переважно негласних, розшукових) заходів і слідчих дій, без прове-

дення яких неможливо забезпечити невідворотність відповідальності злочинців. Результати проведеного ним дослідження показали, що в оперативних матеріалах міститься найважливіша для розслідування інформація різного характеру: про спосіб вчинення злочину (70 % від загальної кількості вивчених оперативних матеріалів); осіб, які вчинили злочин (74 %); використані злочинцями прийоми протидії розслідуванню (61 %); лінію поведінки, обрану учасниками процесу в ході розслідування (40 %); зв'язки осіб, які “проходять” у справі (64 %); склад учасників злочинної групи, розподіл ролей, причетність окремих її членів до вчинених злочинів (60 %); розмір матеріальної шкоди (38 %); додаткових свідків, конкретні предмети та документи, що мають доказове значення, їх місцезнаходження (79 %) тощо [1, с. 17, с. 93].

Таку точку зору підтримують і практики, наприклад, А. Г. Ширманов, начальник відділу “К” МВС Російської Федерації, який безпосередньо займається викриттям комп'ютерних злочинів у сфері інформаційних та телекомунікаційних технологій, зазначив, що розслідування комп'ютерних злочинів без проведення оперативно-розшукової діяльності неможливе [2, с. 12].

На підтримку вищезазначеного свідчить статистика. Так, за даними зарубіжних і вітчизняних фахівців, понад 85 % злочинів розкриваються саме із застосуванням оперативно-розшукових заходів [3, с. 139].

Саме тому пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння в інтересах кримінального судочинства віднесені до безпосередніх завдань оперативно-розшукової діяльності. Тим самим законодавчо зафіксована фактична наступність дій, що здійснюються різними органами з метою розслідування злочинів [4, с. 157].

Оперативно-розшукові заходи “пронизують” весь процес розкриття злочину. Вони передбачають комплексне використання специфічних методів одержання первинної інформації про злочин, оперативне документування злочинної діяльності, подальшу реалізацію зібраної інформації, а також оперативне забезпечення попереднього розслідування та судового розгляду. Після порушення кримінальної справи, розкриття злочину триває за рахунок одержання фактичних даних у ході здійснення слідчих дій та використання інших засобів процесуального доказування. Одночасно з цією ж метою проводяться й оперативно-розшукові заходи. Якщо кримінальна справа знаходиться у провадженні слідчого, відповідно до чинного КПК України він вправі давати доручення органам дізнання про проведення оперативно-розшукової діяльності та окремих слідчих дій, а орган дізнання зобов'язаний їх виконувати (ст. ст. 103, 104, ч. 3 ст. 114 КПК України) [5].

Сьогодні у вітчизняній та заубіжній юридичній літературі достатньо повно досліджено окремі питання взаємодії слідчих та оператив-

них підрозділів, а також інших структурних підрозділів правоохоронних органів при розслідуванні злочинів, правова база, принципи, завдання, форми, етапи та механізми такої взаємодії на різних стадіях судочинства, а також при проведенні окремих слідчих дій [6 ; 7, с. 491—500 ; 8 ; 29].

При цьому зазначимо, що слідчі й оперативно-розшукові підрозділи є самостійними підсистемами, перед якими ставляться різні завдання. Ці підсистеми можуть функціонувати як в автономному режимі (вирішують поставлені завдання за допомогою наявних власних засобів та методів), так і спільно (набувають якості, не властивої кожній з них окремо) [10, с. 71—72]. В останньому випадку виникає так званий “ефект взаємодії”, при якому спільні завдання вирішуються за допомогою індивідуальних прийомів, способів, засобів та методів роботи, а одержувані підсумкові результати, в той же час, недосяжні для індивідуальних можливостей кожної зі сторін [11, с. 86—87].

Згідно з положеннями КПК України взаємодія слідчого з оперативно-розшуковими підрозділами здійснюється головним чином у процесі досудового слідства. Разом з тим, відповідно до положень ст. 97 КПК України воно можливе й до порушення кримінальної справи, а відповідно до ст. ст. 139, 209 КПК України – після зупинення слідства [5].

Поняття “взаємодія” та “оперативно-розшукове забезпечення розслідування”, незважаючи на свою спорідненість, мають принципові відмінності за своїм логічним змістом та обсягом [10, с. 75—76]. Поняття “оперативно-розшукове забезпечення розслідування” за своїм суб’єктним складом і часовими параметрами значно вужче за поняття “взаємодія”. Це можна пояснити тим, що суб’єктами оперативно-розшукового забезпечення є лише слідчий (суд) та оперативно-розшукові апарати, а процес оперативно-розшукового забезпечення починається лише з моменту реалізації оперативних матеріалів і порушення кримінальної справи. Крім того, оперативно-розшукове забезпечення виступає допоміжним засобом одержання фактичних даних в інтересах кримінального судочинства, а взаємодія припускає “рівноправність” сторін та взаємний обмін корисною інформацією.

Проблема взаємодії в межах оперативно-розшукового забезпечення розслідування комп’ютерних злочинів активно розробляється різними кримінально-правовими науками: кримінальним процесом, криміналістикою, теорією оперативно-розшукової діяльності. В умовах інформаційного прогресу з’явилися роботи, в яких частково приділено увагу криміналістичним аспектам взаємодії та оперативно-розшукового забезпечення в розслідуванні комп’ютерних злочинів, зокрема окремі аспекти злочинної діяльності з використанням можливостей мережі Інтернет [12 ; 13 ; 14 ; 15 ; 16 ; 17 ; 18].

Проведене нами дослідження показало, що в розслідуванні комп'ютерних злочинів оперативно-розшукові дані використовуються на всіх його етапах, а взаємодія відбувається у різних формах.

До процесуальних форм взаємодії можна, зокрема, віднести:

1. Спільний розгляд слідчим та оперативними працівниками первинних матеріалів про злочини і вирішення питання про порушення кримінальної справи (90 % вивчених кримінальних справ порушено на підставі матеріалів, зібраних співробітниками оперативних служб у ході проведення оперативно-розшукової діяльності).

2. Проведення оперативно-розшукових заходів у справах, по яких не встановлено особу, яка вчинила злочин, після передачі цієї справи слідчому (приблизно у 65 % вивчених кримінальних справ, які було порушено за фактом вчинення злочину, на початковому етапі їх розслідування при встановленні невідомих обставин слідчі та оперативно-розшукові заходи проводились паралельно).

3. Виконання доручень слідчого про проведення оперативно-розшукових заходів у кримінальній справі, що знаходиться у провадженні слідчого (ч. 3 ст. 114 КПК України та п. 1 ст. 7 Закону "Про оперативно-розшукову діяльність").

Якість виконання доручення повною мірою залежить від того, наскільки чітко й коректно сформульований його зміст слідчим [19, с. 8]. У дорученні коротко викладаються обставини справи, сутність і мета завдання, місце й терміни виконання. Результати виконання доручень про проведення слідчих дій фіксуються у відповідних процесуальних документах. Оперативні дані викладаються в рапорті або довідці оперативного працівника. У рапорті про виконання доручення описуються не лише отримані оперативним шляхом результати, але й можливості та способи процесуального закріплення оперативних даних (яких осіб треба допитати, де та які документи вилучити тощо). До рапорту мають додаватися офіційні матеріали, отримані в ході виконання доручення.

4. Проведення за дорученням слідчого окремих слідчих та процесуальних дій. Як показує практика, найчастіше оперативним працівникам доручається проведення виїмки, обшуку, допитів, оглядів предметів і документів тощо.

5. Вжиття оперативно-розшукових заходів для встановлення особи, стосовно якої винесено постанову про притягнення як обвинувачуваного після зупинення слідства. Так, вивчення кримінальних справ, які на момент ознайомлення були зупинені на підставі п. 1 ч. 1 ст. 206 КПК України (місцезнаходження обвинувачуваного невідоме), показало, що такі заходи проводились майже у 90 % випадків.

Щодо непроцесуальних форм співробітництва слідчих та оперативних працівників, то найчастіше вони відбуваються у формі взаємних консультацій та взаємного обміну корисною інформацією, спільного планування розслідування та обговорення результатів проведених слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, спільних виїздів слідчого та оперативних працівників для проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів тощо.

Одна з особливостей оперативно-розшукового забезпечення розслідування справ про комп'ютерні злочини полягає в тому, що оперативно-розшукові заходи проводяться також з метою виявлення інформації про заходи, що вживаються зацікавленими особами з метою протидії встановленню істини у справі, а також подолання такої протидії. В літературі цей напрям діяльності іноді іменується "оперативно-розшуковим контролем" [10, с. 85, 103—120; 20, с. 44—45]. Основною метою такого контролю є забезпечення сприятливих умов для вирішення завдань доказування при найменших витратах часу, сил та процесуальних засобів [21, с. 169].

При всьому різноманітті засобів та способів збирання доказів, їх перевірка й оцінка проводяться в межах певних процесуальних процедур, що споконвічно розроблялися в якості гарантій встановлення істини [4, с. 158].

Протягом тривалого часу у вітчизняній науці кримінального процесу й практиці доказування домінувала точка зору, що відомості, одержані внаслідок проведення оперативно-розшукових заходів, не можуть використовуватись у кримінальному судочинстві та бути доказами, оскільки це, на думку окремих науковців, не узгоджується з основними положеннями теорії доказування [22; 23; 24; 25; 26]. В останній час навпаки, у багатьох монографіях, посібниках та статтях науковцями висловлюються думки на підтримку процесуальної регламентації оперативно-розшукової діяльності та надання таким матеріалам процесуального статусу в кримінальному судочинстві. Свою думку вони аргументують тим, що відповідно до положень ч. 2 ст. 65 КПК України, доказами в справі можуть бути визнані будь-які фактичні дані за умови, якщо їх достовірність піддається об'єктивній перевірці [20, с. 51—53; 27; 28].

Обґрунтованість останньої тези можна підтвердити конкретними прикладами розслідування комп'ютерних злочинів, які вчинялися з використанням мережі Інтернет, наприклад, коли log-файли, які містять інформацію про вчинення правопорушення, отримані оперативним шляхом від провайдера (відповідні дані з метою приховання вчиненого були знищені злочинцями), не лише залучаються до справи

в якості доказів, але й використовуються при проведенні слідчих дій, експертиз та навіть формулюванні обвинувачення.

Найважливішою умовою ефективності оперативно-розшукового забезпечення розслідування є швидка, повна й достовірна передача оперативної інформації слідчому [29, с. 10—18]. Як свідчать наукові дослідження та практика, сьогодні питання про канали надходження такої інформації, про форми її передачі та критерії “відбору” переданої слідчому оперативно-розшукової інформації ще належним чином не врегульовані. Так, 64 % слідчих показали, що найважливішу для розслідування інформацію вони одержують від оперативних працівників, які беруть участь у забезпеченні слідства, в усній формі та 39 % вказали, що такі відомості надходять до них у формі рапорту або іншого процесуального документу. В свою чергу 48 % оперативних працівників зазначили, що інформацію, яка має значення для справи, яку вони отримали в ході оперативно-розшукових заходів, вони передають слідчому усно в процесі спільної роботи СОГ; 43 % — направляють слідчому рапорт або інший процесуальний документ; 32 % — передають таку інформацію через своє керівництво; 11 % — інформують на спільній нараді або заслуховуванні по справі.

Відповідно до результатів спільного опитування оперативних та слідчих працівників, ініціаторами використання в розслідуванні матеріалів оперативно-розшукової діяльності виступають, як правило, оперативні працівники (68,7 % респондентів) та керівництво оперативного підрозділу (39 % респондентів). Щодо слідчих підрозділів, то вони проявляють ініціативу щодо використання в розслідуванні таких матеріалів досить неохоче (слідчі — 17 %; начальник слідчого підрозділу — 10 %).

Свою позицію слідчі обґрунтовують тим, що використання результатів оперативно-розшукової діяльності у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій обумовлене наступними факторами: відсутність досвіду щодо використання доказів в електронному вигляді — 72 %; недостатній рівень підготовки слідчих (оперативних співробітників, прокурорів, суддів) — від 70 % до 87 % респондентів; недостатній рівень проведення комп’ютерно-технічних експертиз — 25 %; висока вартість проведення комп’ютерно-технічних експертиз та недостатнє методичне забезпечення з питань вимог до матеріалів про дані види злочинів, які направляються до слідчого підрозділу — 21 %; низький рівень міжнародного співробітництва з компетентними органами інших країн — 28 %; низький рівень взаємодії з іншими оперативними підрозділами, правоохоронними органами — 10 %.

Своє призначення оперативно-розшукова діяльність правоохоронних органів може успішно виконувати лише тоді, коли в розкритті й роз-

слідванні злочинів та збиранні фактичних даних у кримінальних справах буде активно використовуватись весь спектр заходів, засобів та методів ОРД. Проте опитування показало, що загальним недоліком, який суттєво позначається на ефективності розслідування комп'ютерних злочинів, що вчинені з використанням мережі Інтернет, є незнання слідчими можливостей оперативних підрозділів з документування зазначених злочинів. Результати опитування свідчать, що 66 % слідчих та 63 % оперативних працівників оцінюють стан оперативно-розшукового забезпечення розслідування як задовільний, проте за умов подальшого вдосконалення; 21 % і 20 % опитаних вважають такий стан незадовільним і не адекватним цілям та завданням боротьби зі злочинністю, і лише 1 % та 14 % відповідно, вважають його оптимальним. Показовий той факт, що 41,3 % опитаних слідчих серед факторів, що негативно впливають на ефективність діяльності правоохоронних органів у інформаційній сфері, називають низький рівень використання оперативно-розшукових можливостей та оперативного супроводження. У той же час, 54 % респондентів вважають недостатнє оперативно-розшукове супроводження однією з головних причин, що негативно впливають на розслідування комп'ютерних злочинів.

Таким чином, як свідчить практика, можливості оперативно-розшукової діяльності реалізуються далеко не повністю, на що впливає низка факторів, передусім: а) історично сформований стереотип недовіри до негласних методів збирання фактичних даних; б) правові обмеження можливостей перевірки достовірності даних, отриманих у ході ОРД; в) автономність правового регулювання кримінально-процесуальної діяльності та ОРД; г) різні критерії оцінки роботи слідчих та оперативних працівників, які ставлять на перше місце не інтереси справи, а передусім відомчі, групові, особисті інтереси [30, с. 91].

Деякі дослідники цілком обґрунтовано підкреслюють, що часто саме слідчі не зацікавлені в повноцінному використанні оперативно-розшукових можливостей у розслідуванні, оскільки найчастіше замість повного встановлення й дослідження обставин злочинної події вони займаються оформленням кримінальних справ [31, с. 30]. У цій ситуації слідчий займається не стільки організацією спільної слідчо-оперативної роботи щодо встановлення всіх обставин злочинної події та здобування доказів, скільки оцінкою фактичних даних, вже здобутих оперативними апаратами [32, с. 62—74].

Шляхи подолання подібних тенденцій вбачаються, насамперед, у вдосконаленні кримінально-процесуального законодавства та інших нормативних актів за напрямком оптимізації механізму взаємодії слідчих та оперативних працівників для вирішення загальних завдань, а, крім того, в удосконаленні системи обліку результатів роботи відпові-

дних служб та критеріїв їх оцінки. Щодо останнього, то сьогодні для виміру ефективності слідчої та оперативно-розшукової роботи використовуються показники динаміки стану злочинності та розкриття злочинів. Проте тривалий час вони залишаються недосконалими й не відповідають існуючим потребам боротьби зі злочинністю. Незважаючи на те, що у визначенні завершальної стадії розкриття існують різні думки, безперечним залишається той факт, що остаточна оцінка роботи оперативних та слідчих підрозділів повинна здійснюватись за єдиним кінцевим результатом їхньої діяльності — вирішенням завдань кримінального судочинства (що не виключає проміжні оперативні показники для попередньої оцінки). Такий підхід, коли всі органи, що беруть участь у розкритті злочинів за принципом “загальні цілі системи кримінального судочинства забезпечуються засобами, що, в свою чергу, є цілями її підсистем”, будуть орієнтовані на кінцеві результати, дозволить значно підвищити ефективність взаємодії між ними. Це питання є зараз першочерговим, набуває загальнодержавного значення, оскільки стосується майже всіх сторін діяльності правоохоронних органів і, головним чином, пов’язане з критеріями та показниками ефективності боротьби зі злочинністю, які ще далекі від досконалості. Такий стан багато в чому пояснюється відсутністю у відомствах, що ведуть боротьбу зі злочинністю, науково обґрунтованої системи оцінки стану злочинності та розкриття злочинів. Остання має представляти собою принципово нову систему збору, накопичення, обробки й аналізу даних кримінальної статистики.

В цьому зв’язку, ступінь активності правоохоронних органів можна було б визначити за результатами їх діяльності на різних кримінально-процесуальних стадіях розслідування злочинів, наприклад, від фактичної події злочину — до одержання відомостей про неї та порушення кримінальної справи; від порушення кримінальної справи — до пред’явлення обвинувачення; від пред’явлення обвинувачення — до направлення справи до суду; від початку судового розгляду — до винесення вироку та вступу його в законну силу. На останній стадії формуватиметься остаточна оцінка всіх попередніх.

Сьогодні, під впливом змін у динаміці та структурі злочинності, виникає настійна потреба у переосмисленні теорії і практики взаємодії, зокрема розширенні суб’єктів та сфер цієї діяльності.

Список використаних джерел

1. Бедняков Д. И. Непроцессуальная информация и расследование преступлений / Д. И. Бедняков – М. : Юрид. лит., 1991. — 205 с.
2. Подольный Н. А. Некоторые особенности выявления, раскрытия и расследования компьютерных преступлений / Н. А. Подольный, А. Г. Ширманов // Рос. следователь. — М., 2004. — № 8. — С. 9—14.
3. Брусницын Л. В. Обеспечение безопасности лиц, содействующих уголовному правосудию : российский, зарубежный и международный опыт XX века (процессуальное исследование) / Л. В. Брусницын — М. : Изд-во “Юрлитинформ”, 2001. — 400 с.
4. Горбачев А. В. Раскрытие преступлений и доказывание / А. В. Горбачев // Проблемы законности. Респ. межвед. науч. сборник. — Харьков. — 1996. — Вып. 31. — С. 157—165.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 лип. 1999 р. — К. : Український інформаційний центр, 1999. — 263 с.
6. Взаимодействие следователя и органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность / А. И. Кривенко. — М. : Юрлитинформ, 2006. — 192 с. — (Библиотека криминалиста). — Библиогр. : с. 175—185.
7. Криминалистика : [учебник для вузов] / [Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин и др.] — М. : НОРМА — ИНФРА, 1999. — 971 с.
8. Слинько С. В. Сущность, формы и правовые основы взаимодействия следователя с органом дознания: автореф. дис. на соискан. ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 — уголовный процесс ; криминалистика и судебная экспертиза ; оперативно-розыскная деятельность / С. В. Слинько. — Харьков, 1991. — 19 с.
9. Тертышник В. М. Тайное становится явным: взаимодействие следователя, оперативного работника и эксперта-криминалиста при раскрытии и расследовании преступлений : [учебное пособие] / В. М. Тертышник, С. В. Слинько — Харьков: ИКФ “Гриф”, 1997. — 68 с.
10. Хомколов В. П. Организация управления оперативно-розыскной деятельностью : системный подход. — М. : Закон и право, ЮНИТИ, 1999. — 191 с.
11. Криминалистика : Расследование преступлений в сфере экономики : [учебник] / Под ред. проф. В. Д. Грабовского, доц. А. Ф. Лубина. — Н. Новгород : Нижегород. высш. шк. МВД России, 1995. — 400 с.
12. Васильев А. А. Высокотехнологичная сфера деятельности субъектов раскрытия, расследования преступлений — важное слагаемое оперативно-розыскной и следственной деятельности органов внутренних дел России / А. А. Васильев, А. Г. Дудник // Следователь. — 2004. — № 10 (78). — С. 39—42.
13. Грибанов А. О. Проблеми взаємодії слідчих з працівниками оперативних служб МВС України при порушенні та розслідуванні кримінальних справ / А. О. Грибанов // Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю. Етапи реформування кримінального судочинства. — Ч. 2. — Запоріжжя, 2002. — с. 41—43.
14. Дудніков А. Л. Криміналістична концепція взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю / А. Л. Дудніков // Вісник Академії правових наук України. — Х., 1997. — № 1 (8). — С. 185—189.

15. Зникин В. К. Теоретические и прикладные основы взаимосвязи оперативно-розыскной деятельности и уголовного процесса в вопросах доказывания : автореф. дис. на соискан. ученой степени доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 — уголовный процесс ; криминалистика и судебная экспертиза ; оперативно-розыскная деятельность / В. К. Зникин ; Сиб. юрид. ин-т МВД РФ. — 39 с.

16. Мусаева У. А. Розыскная деятельность следователя по делам о преступлениях в сфере компьютерной информации : автореф. дис. на соискан. ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 — уголовный процесс ; криминалистика и судебная экспертиза ; оперативно-розыскная деятельность / У. А. Мусаева ; Всерос. науч. — исслед. ин-т МВД РФ, М., 2002. — 24 с.

17. Правовые формы взаимодействия правоохранительных органов в условиях развития информационно-электронных технологий / О. А. Степанов. // Конституционная защита граждан от преступных посягательств, реализуемая нормами уголовного и уголовно-процессуального законодательства. — М. : Москов. ун-т МВД России, 2004. — С. 115—119.

18. Rogozin V. Ю. Особенности расследования и предупреждения преступлений в сфере компьютерной информации : автореф. дис. на соискан. ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 — уголовный процесс ; криминалистика и судебная экспертиза ; оперативно-розыскная деятельность / В. Ю. Rogozin / Волгоград. юрид. ун-т. — В., 1998. — 20 с.

19. Погорельский М. А. Межі доручень слідчого органу дізнання про проведення оперативно-розшукових заходів / М. А. Погорельський // Право України. — 2000. — № 9. — С. 47—49.

20. Дидоренко Е. О. Процесуальний статус ОРД в кримінальному судочинстві : [монографія] / Е. О. Дидоренко, С. О. Кириченко, Б. Г. Розовський ; МВС України ; Луган. ін. внутр. справ. — Луганськ : РВВ ЛІВС, 2000. — 95 с.

21. Яблоков Н. П. Некоторые криминалистические проблемы борьбы с организованной преступностью в сфере экономики / Н. П. Яблоков // Изучение организованной преступности : российско-американский диалог : Сборник статей. — М., 1997. — С. 168—174.

22. Белкин А. Р. Теория доказывания : научн.-методич. пособие / А. Р. Белкин — М., 1999. — 167 с.

23. Божьев В. П. Уголовный процесс / В. П. Божьев — М., 1998. — 59 с.

24. Джига Н. В. Производство дознания в Украине / Н. В. Джига, О. В. Баулин, С. И. Лукьянец, С. Н. Стаховский. — К., 1999. — С. 24—25.

25. Lupinskaya P. Основания и порядок принятия решения о недопустимости доказательств / П. Lupinskaya // Российская юстиция. — 1994. — № 11. — С. 2—5.

26. Шумило М. Є. Наукові засади використання оперативно-розшукових матеріалів у доказуванні в кримінальних справах / М. Є. Шумило // Судова реформа в Україні : проблеми і перспективи : Матеріали науково-практичної конференції (18—19 квіт. 2002 р., м. Харків) / Редкол. : Сташиш В. В. (голов. ред.) та ін. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — С. 188—191.

27. Гревко В. В. Використання непроцесуальної інформації під час доказування у стадії попереднього розслідування : автореф. дис. на здобут. вче-

ного ступеню канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза. / В. В. Гревко ; Українська академія внутрішніх справ. — К., 1996. — 13 с.

28. Сівочек С. М. Оцінка джерел доказів у кримінальному процесі: автореф. дис. на здобут. вченого ступеню канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза. / С. М. Сівочек ; Національна академія внутрішніх справ МВС України. — К., 2003. — 17 с.

29. Корневский Ю. В. Использование результатов оперативно-розыскной деятельности в доказывании по уголовным делам : [метод. пособие] / Ю. В. Корневский, М. Е. Токарева. — М. : ООО Изд. "Юрлитинформ", 2000. — 152 с.

30. Зеленский В. Д. Организация расследования преступлений : Криминалистические аспекты / В. Д. Зеленский ; Северо-Кавказский науч. центр высш. шк. ; отв. ред. Ю. Н. Лукин. — Ростов-на-Дону : Изд. Рост. госуд. ун-та, 1989. — 152 с.

31. Карпов Н. С. Злочинна діяльність : [наук. видання] / Н. С. Карпов, С. В. Евдокименко ; [під ред. проф. В. П. Бахіна] — Київ, 2001. — 59 с.

32. Основы оперативно-розыскной деятельности : [учебник] / Под ред. В. Б. Рушайло. — [2-е. изд.]. — Спб. : Изд. "Лань", 2000. — 720 с.

В статье рассмотрено современное состояние взаимодействия и оперативно-розыскного обеспечения расследования компьютерных преступлений, которые совершаются с использованием сети Интернет, и отдельные аспекты проблем, возникающие во время расследования указанной категории преступлений.

The article deals with the current state of co-operation and operative-investigative providing of the computer crimes investigation committing with the use of the Internet network and some aspects of problems, arising up during the investigation of this category of crimes.

Стаття надійшла до редакції журналу 25 квітня 2010 року.